

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/51/2022
Identifikačné číslo spisu:	2716206072
Dátum vydania rozhodnutia:	28.06.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Martina Valentová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:2716206072.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne C. G., Y., E. 4, zastúpenej Advokátskou kanceláriou Machová s.r.o., Skalica, Sasinkova 886/16, IČO: 36 864 544, proti žalovaným 1/ B. K., Y., T. XXXX/XX, 2/ Ing. B. K., Y., T. XXXX/XX, obaja zastúpení advokátkou JUDr. Alenou Arbetovou, Holíč, Námestie sv. Martina 3A, 3/ M. M., J., V. XXXX/XX, prechodne Y., T. XXXX/XX, o určenie neplatnosti listiny o vydedení a neplatnosti závetu, vedenom na Okresnom súde Senica pod sp. zn. SI 5C/152/2016 (pôvodne vedenom na Okresnom súde Skalica pod sp. zn. 5C/152/2016), o dovolaní žalovaných 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 23. februára 2021 sp. zn. 11Co/35/2020, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalobkyňa má voči žalovaným 1/, 2/ nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Skalica - v súčasnosti Okresný súd Senica (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 5. decembra 2019 č. k. 5C/152/2016-223 určil, že listina o vydedení spísaná na notárskom úrade JUDr. Jozefa Kremla v Skalici dňa 23. mája 2012 pod č. B. je neplatná (výrok I.) a zároveň určil, že závet spísaný na notárskom úrade JUDr. Jozefa Kremla v Skalici dňa 23. mája 2012 pod č. B. je neplatný (výrok II.). O náhrade trov konania rozhodol tak, že žalobkyni priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu (výrok III.).

1.1. Súd prvej inštancie zistil, že žalobkyňa bola dcérou a žalovaný 3/ synom poručiťky C. M. (ďalej len „poručiťka“), ktorá zomrela XX. I. XXXX. Žalovaní 1/ a 2/ boli poručiťkini susedia. Dňa 23. mája 2012 poručiťka spísala listinu o vydedení a závet vo forme notárskych zápisníc založených v dedičskom spise vedenom na Okresnom súde Skalica pod sp. zn. 3D/59/2016 (v súčasnosti Okresnom súde Senica pod sp. zn. SI-3D/59/2016). Žalobkyňa sa o vydedení dozvedela v dedičskom konaní po poručiťke, pričom namietla platnosť listiny o vydedení i závetu z dôvodu neschopnosti poručiťky vykonať tieto právne úkony pre duševnú poruchu, ktorou trpela v čase ich vykonania v zmysle § 38 ods. 2 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „OZ“ alebo

„Občiansky zákonník“), a preto súdny komisár predmetné dedičské konanie prerušil a odkázal ju na podanie predmetnej žaloby. Odkazujúc na ustanovenia § 34, § 37 ods. 1, § 38 ods. 1 a 2, § 40a, ako aj § 49a Občianskeho zákonníka a § 137 písm. c/ zákona č. 150/2016 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“ alebo „Civilný sporový poriadok“) prvoinštančný súd mal z podanej určovacej žaloby preukázaný naliehavý právny záujem na požadovanom určení v zmysle § 137 Civilného sporového poriadku, nakoľko existencia listiny o vydedení a závetu ohrozovali právo žalobkyne nadobúdať majetok po jej matke (poručiťke) v zmysle 473 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pričom dospel k záveru, že právne úkony - listina o vydedení a závet, spísané dňa 23. mája 2012 na notárskom úrade JUDr. Jozefa Kremla v Skalici, sú v dôsledku závažnej duševnej poruchy poručiťky ovplyvňujúcej jej spôsobilosť na právne úkony v roku 2012 neplatné.

1.2. Z listiny o vydedení spísanej na príslušnom notárskom úrade dňa 23. mája 2012, ako aj z listiny o vydedení napísanej rukou poručiťky v Holíči dňa 15. januára 2011 mal súd prvej inštancie za preukázané, že poručiťka vydedila žalobkyňu z dôvodov uvedených v § 469a ods. 1 písm. a/ a písm. b/ Občianskeho zákonníka (neposkytnutie potrebnej pomoci v chorobe a starobe, neprejavovanie opravdivého záujmu). Zároveň z predmetnej listiny založenej v dedičskom spise vyplýva, že poručiťka vydeduje aj žalovaného 3/ z dôvodu uvedeného v § 469a ods. 1 písm. b/ a c/ Občianskeho zákonníka (neprejavovanie opravdivého záujmu, odsúdenie pre úmyselný trestný čin).

1.3. Prvoinštančný súd mal z napadnutého závetu spísaného na príslušnom notárskom úrade 23. mája 2012 a založeného v dedičskom spise za preukázané, že poručiťka v prípade smrti celý hnutel'ný a nehnuteľný majetok vo svojom vlastníctve odkázala závetným dedičom - žalovaným 1/ a 2/ z dôvodu zohľadnenia ich starostlivosti a opatery o poručiťku. Pričom zo závetu spísaného rukou poručiťky v Holíči dňa 15. januára 2011 vyplývalo, že poručiťka v prípade smrti určila za výlučného dediča svojho hnutel'ného a nehnuteľného majetku žalovaného 3/.

1.4. Z vykonaného dokazovania (najmä z vypracovaného znaleckého posudku zo 4. septembra 2019 č. 29/2019) mal súd prvej inštancie za to, že v čase realizácie napadnutých právnych úkonov, t. j. v roku 2012 poručiťka trpela demenciou stredne ťažkého stupňa popri Parkinsonovej chorobe, v dôsledku ktorej si neuvedomovala v plnom rozsahu význam, dosah ako i následky spísania týchto právnych úkonov a nebola schopná adekvátne vnímať objektívnu realitu aj okolité dianie.

2. Krajský súd v Trnave (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalovaných 1/ a 2/ rozsudkom z 23. februára 2021 č. k. 11Co/35/2020-333 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie (výrok I.) a žalobkyňi priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu (výrok II.).

2.1. Odvolací súd argumentáciu žalovaných 1/ a 2/, že súd prvej inštancie nevykonal všetky nimi navrhované dôkazy potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností a na základe takto zisteného skutkového stavu danú vec nesprávne právne posúdil, nepovažoval za dôvodnú, nakoľko ani podľa názoru odvolacieho súdu neboli žalovanými navrhované dôkazy spôsobilé priniesť ďalšie relevantné skutkové zistenia. Mal za to, že súd prvej inštancie vykonal dostatočné dokazovanie za účelom zistenia skutkového stavu, na základe vykonaných dôkazov dospel k správnym skutkovým zisteniam, ktorých výsledok hodnotenia zodpovedal postupu vyplývajúcejmu z ustanovenia § 191 CSP. Zároveň poukázal na správnosť v postupe súdu prejednávajúceho dedičstvo, ktorý uznesením z 24. októbra 2016 sp. zn. 2D/59/2016 odkázal žalobkyňu na podanie žaloby o určenie neplatnosti v dedičskom konaní namietanej listiny o vydedení a závetu z 23. mája 2012 na Okresnom súde Skalica (v súčasnosti na Okresnom súde Senica).

2.2. Vo vzťahu k tvrdeniam žalovaných 1/ a 2/ súvisiacich s nekritickým uprednostnením v konaní nejasného znaleckého posudku, odvolací súd skonštatoval, že z odôvodnenia rozhodnutia prvoinštančného súdu zreteľne vyplýva, že po komplexnom zhodnotení správnosti priebehu znaleckého skúmania, ktorého výsledkom boli závery považované súdmi nižšej inštancie za presvedčivé z pohľadu úplnosti a logického odôvodnenia znaleckého nálezu podľa stanoveného zadania, prihliadol i na ďalšie vykonané dôkazy, ktoré následne vyhodnotil v súlade s vyvodenými závermi vypracovaného znaleckého posudku. Pričom je potrebné mať na zreteli, že znalecké závery súdy nižšej inštancie nemôžu hodnotiť z hľadiska ich odbornej správnosti. V tejto súvislosti zároveň poukázal na to, že odvolací súd sa stotožnil s rozhodnutím súdu prvej inštancie o zamietnutí návrhu žalovaných 1/ a 2/ na doplnenie dokazovania ohľadne správy z domova dôchodcov, nakoľko v posudzovanej veci bolo potrebné preukázať určité odborné, resp. vedecké poznatky (nespôsobilosť konkrétnej osoby), ktoré nemusia byť z laického

pohľadu správne identifikované, a preto i napriek nesúhlasu žalovaných 1/ a 2/ so závermi znaleckého posudku, nebolo v predmetnom konaní navrhnuté kontrolné znalecké dokazovanie, prípadne predložený súkromný znalecký posudok, ktorý by vyvrátil prípadné nedostatky realizovaného znaleckého dokazovania.

2.3. Na základe uvedeného odvolací súd nepovažoval odvolacie námietky žalovaných 1/ a 2/ za opodstatnené a nenašiel nedostatky, pre ktoré by sa mal od záverov súdu prvej inštancie odchýliť, preto napadnutý rozsudok prvoinštančného súdu potvrdil ako vecne správny.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie žalovaní 1/ a 2/ (ďalej aj „dovolatelia“), ktoré vyvodzovali z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP.

3.1. Porušenie práva na spravodlivý proces dovolatelia namietali v súvislosti s nedostatkom riadneho odôvodnenia rozhodnutí súdov nižšej inštancie, ktorými nerespektovali výklad platných právnych noriem v dôsledku čoho arbitrárne rozhodovali bez zákonného podkladu pre ich rozhodovaciu činnosť. V tejto súvislosti poukázali na to, že súd prvej inštancie rozhodoval o veci, ktorá nepatrila do jeho právomoci z dôvodu, že sa rovnako ako odvolací súd nesprávne domnieval, že o právnom posúdení v spore o dedičské právo rozhoduje sporový súd i napriek tomu, že z procesných kódexov jasne vyplýva možnosť príslušného sporového súdu rozhodovať v tomto smere len o skutkových otázkach. Nižšími súdmi uvedený systém rozhodovania existoval v čase platnosti predchádzajúceho procesného kódexu, ktorým bol zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky súdny poriadok“), ale už nie za súčasnej právnej úpravy v Civilnom sporovom konaní. Podľa názoru dovolateľov osvojenie si rozhodovania o skutočnosti, ktorá je kogentnou normou priamo vylúčená z právomoci súdov, predstavuje zjavný zásah do ich základných práv. Mali tiež za to, že súdy nižších inštancií nielenže bezdôvodne nezhodnotili dôkazy vo vzájomných súvislostiach, ale svoje nesprávne rozhodnutia zdôvodňovali zamlčováním relevantných dôkazov, ktoré sú v rozpore s ich právnym názorom, pričom prvoinštančný súd nezobral do úvahy návrhy žalovaných 1/ a 2/ na doplnenie dokazovania v predmetnej konaní (predovšetkým návrh na výsluch osobného psychiatra poručiteľky).

3.2. Odvolaciemu súdu tiež vytýkali nesprávne právne posúdenie veci, ktoré žalovaní 1/ a 2/ videli pri riešení otázky „či môže všeobecný súd rozhodnúť v rozpore s - jemu - zverenými právomocami, teda či môže všeobecný súd rozhodovať o otázke, ktorá podľa zákona nepatrí do jeho právomoci (vo veci rozhodne nepríslušný orgán).“, ako aj právnej otázky „či znalecký posudok má väčšiu právnu silu ako iný dôkaz a či nekritické preberanie znaleckého posudku nie je porušením zásady voľného hodnotenia dôkazov.“. V nadväznosti na prvú položenú otázku opätovne poukázali na ustanovenie § 194 ods. 1 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CMP“ alebo „Civilný mimosporový poriadok“), v zmysle ktorého sa podľa dovolateľov v konaní pred sporovým súdom zistené skutkové otázky vyhodnocovať nemôžu, nakoľko po zodpovedaní skutkových otázok v rámci daného sporového konania je úlohou až dedičského súdu, resp. notára ako súdneho komisára vec právne posúdiť a vyhodnotiť. Teda právne posúdenie spornej otázky je nevyhnutné vykonať v samostatnom konaní iným orgánom potom, ako sa v sporovom konaní o dedičské právo všeobecný súd vysporiadal so skutkovými otázkami. Z uvedeného dôvodu tak rozhodnutie o platnosti či neplatnosti právneho úkonu vydal nepríslušný orgán. V rámci druhej právnej otázky dovolatelia namietali, že súdy nižšej inštancie prebrali závery znaleckého posudku, ktorý neobsahoval všetky zákonom stanovené náležitosti a bol vypracovaný zo zdravotnej dokumentácie predloženej žalobkyňou za účelom dosiahnutia neplatnosti právnych úkonov, bez využitia zásady voľného hodnotenia dôkazov, pričom mu následne pripisovali nespochybniteľnú dôkaznú silu vo vzťahu k ďalším vykonaným dôkazom.

3.3. Z týchto dôvodov žalovaní 1/ a 2/ navrhli, aby najvyšší súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

3.4. Žalobkyňa vo vyjadrení k dovolaniu navrhla, aby ho dovolací súd v celom rozsahu odmietol.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 „CSP“) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), či sú dané procesné predpoklady pre uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu a dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť (§ 447 písm. c/ a f/ CSP).

5. Najvyšší súd opakovane vyjadril záver, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (1Cdo/6/2014, 3Cdo/357/2015, 4Cdo/1176/2015, 5Cdo/255/2014, 8Cdo/400/2015). Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

6. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritorným rozhodnutím predstavujúcim *res iudicata*), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (3Cdo/319/2013, 1Cdo/348/2013, 3Cdo/357/2016, 3ECdo/154/2013, 3Cdo/208/2014).

7. Ak by najvyšší súd bez ohľadu na prípadnú neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane [porovnaj rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 172/03].

8. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

Dovolanie podľa § 420 písm. f/ CSP

9. V danom prípade dovolatelia vyvodili prípustnosť podaného dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP, z ktorého vyplýva, že dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

10. Citované ustanovenie § 420 písm. f/ CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie vecí za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom *denegatio iustitiae* (odmietnutia spravodlivosti).

11. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (1Cdo/42/2017, 2Cdo/20/2017, 3Cdo/41/2017, 4Cdo/131/2017, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/73/2017). Inak povedané z práva

na spravodlivý súdny proces pre procesnú stranu nevyplyva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predpokladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (pozri napríklad rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03).

12. Z obsahu podaného dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP v podstatnom vyplynulo (bod 3.1.), že žalovaní 1/ a 2/ namietali nepreskúmateľnosť a s ňou spojenú arbitrárnosť napadnutého rozhodnutia, ako aj získavanie skutkových podkladov a následnú nezákonnosť ich hodnotenia.

13. Dovolací súd v súvislosti s námietkou nedostatkov v odôvodnení dovolaním napadnutého rozhodnutia, vedúcou podľa žalovaných 1/ a 2/ k arbitrárnosti konštatuje, že v posudzovanom prípade obsah spisu nedáva podklad pre záver, že odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil spôsobom, ktorým by založil procesnú vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Súd nižších inšancií v odôvodneniach svojich rozhodnutí podrobne popisali obsah podstatných skutkových tvrdení strán a dôkazov vykonaných v konaní, vysvetlili, ako ich skutkové tvrdenia a právne argumenty posúdili, z ktorých dôkazov vychádzali a ako ich vyhodnotili, zároveň citovali ustanovenia, ktoré aplikovali a z ktorých vyvodili svoje právne závery. Myšlienkový postup súdov je v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky rozhodujúce skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijali. Odvolací súd odôvodnil potvrdzujúci výrok svojho rozhodnutia spôsobom zodpovedajúcim zákonu. Zreteľne uviedol, že nenašiel dôvod, pre ktorý by sa mal odchýliť od záverov súdu prvej inštalácie preto, že odvolacia argumentácia žalovaných nebola opodstatnená a tiež neboli zistené žiadne nedostatky v postupe prvoinštalčného súdu, na ktoré by bol odvolací súd povinný ex offio prihliadnuť. Súd oboch inštalácií dospeli k jednoznačnému záveru, že v danom prípade posudzované právne úkony poručiťky sú v zmysle § 38 ods. 2 OZ neplatné, a to z dôvodu duševnej poruchy, ktorou poručiťka trpela v čase realizovania týchto úkonov (viď body 25. a 36. napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu, bod 32. rozsudku súdu prvej inštalácie). Inými slovami, zo strany súdu prvej inštalácie sa jednalo o postup v súlade so zákonom a postup, pri ktorom nedošlo k vybočeniu zo zákonných či ústavnoprávnych medzí, preto boli námietky dovolateľov vo vzťahu k dôvodom rozsudku odvolacieho súdu, z pohľadu výsledku sporu irelevantné.

14. Najvyšší súd nezistil opodstatnenosť tvrdenia dovolateľa ani o arbitrárnosti napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu v súvislosti s námietkou absencie právomoci všeobecných súdov riešiť právnu otázku v rámci sporu o dedičské právo, nakoľko odvolací súd v bodoch 13. a 14. rovnako ako súd prvej inštalácie jasne uviedol, že „Na posúdenie otázky platnosti závetu (listiny o vydedení) z hľadiska splnenia formálnych náležitostí je príslušný súd prejednávajúci dedičstvo s poukazom na to, že uvedené je nespornou právnu otázkou. Posúdenie platnosti závetu (listiny o vydedení) s ohľadom na spôsobilosť poručiťky na ich spísanie je však otázkou sporovou, ktorú nie je príslušný riešiť súd prejednávajúci dedičstvo, ale s prihliadnutím na § 194 ods. 1 CMP o určení tejto spornej skutočnosti rozhoduje súd na základe žaloby, na podanie ktorej súd prejednávajúci dedičstvo odkáže toho z dedičov, ktorého dedičské právo sa javí ako menej pravdepodobné. V tejto súvislosti odvolací súd poukazuje na rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo/131/1999, 2Cdo/26/2011 a 6Cdo/54/2017, ako aj Nález Ústavného súdu SR sp. zn. I.ÚS 297/2012.“. I keď odvolací súd odkázal na rozhodovaciu súdnu prax počas účinnosti predchádzajúceho právneho predpisu, t. j. Občianskeho súdneho poriadku, dovolací súd zdôrazňuje, že vzhľadom na aktuálnu úpravu v rámci procesných kódexov Civilného sporového poriadku a Civilného mimosporového poriadku možno uvedené právne závery aplikovať i na v súčasnosti riešené právne otázky. O arbitrárnosti (svojvôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu odvolacím súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa odvolací súd natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam. Z napadnutého rozsudku odvolacieho súdu ale nevyplyva jednostrannosť, ktorá by zakladala svojvôľu alebo znamenala aplikáciu príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov popierajúcu ich účel, podstatu a zmysel. Odôvodnenie napadnutého rozsudku dalo jasnú a zrozumiteľnú odpoveď na to, akými úvahami sa riadil odvolací súd pri prijímaní záveru o správnosti odvolaním napadnutého rozsudku súdu prvej

inštancie. Za procesnú vadu konania podľa ustanovenia § 420 písm. f/ CSP nemožno považovať to, že žalovaní sa s rozhodnutím odvolacieho súdu nestotožňujú a že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa ich predstáv.

15. Nespôsobilou založiť prípustnosť dovolania je aj dovolacia námietka týkajúca sa procesu obstarávania skutkových podkladov relevantných pre rozhodnutie a nesprávneho hodnotenia vykonaných dôkazov odvolacím súdom, ktorú tiež bez ďalších podstatných skutočností nemožno považovať za tzv. zmätočnosťnú vadu v procesnom postupe odvolacieho súdu, a to preto, že (i) hodnotenie dôkazov prislúcha zásadne len tomu súdu, ktorý ich vykonal, teda v tomto prípade súdu prvej inštancie, (ii) pokiaľ súd nesprávne vyhodnotí niektorý z vykonaných dôkazov, môže byť jeho rozhodnutie z tohto dôvodu nesprávne, ale táto skutočnosť sama osebe prípustnosť dovolania v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP nezakladá. V rozhodovacej praxi najvyššieho súdu sa ustálil názor, podľa ktorého nedostatočné zistenie skutkového stavu, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu nie je vadou konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP (1Cdo/41/2017, 2Cdo/232/2017, 3Cdo/26/2017, 4Cdo/56/2017, 5Cdo/90/2017, 7Cdo/11/2017, 8Cdo/187/2017). Súlad tohto právneho názoru s Ústavou posudzoval ústavný súd, nedospel však k záveru o jeho ústavnej neudržateľnosti (II. ÚS 465/2017, III. ÚS 40/2020).

15.1. Dovolací súd zdôrazňuje, že v otázke spôsobu hodnotenia dôkazu znaleckým posudkom nie sú v súdnej praxi pochybnosti o tom, že vo všeobecnosti platí, že súd musí okrem iného preskúmať, či znalec splnil úlohu, ktorá mu bola vymedzená; ak zistí súd, že znalec túto úlohu nesplnil vôbec alebo nedostatočným spôsobom, alebo ak má súd pochybnosti o pravdivosti znaleckého posudku, nemôže ho nahradiť vlastným názorom, ale musí znalcovi uložiť, aby podal vysvetlenie, posudok doplnil alebo inak odstránil jeho nedostatky, prípadne aby vypracoval nový posudok, alebo musí ustanoviť iného znalca, aby znovu posúdil a vyjadril sa aj k správnosti už podaného posudku; hodnotenie dôkazu znaleckým posudkom teda spočíva v posúdení, či závery posudku sú náležite odôvodnené, či sú podložené obsahom nálezu, či sa prihliadlo na všetky skutočnosti, s ktorými sa bolo treba vysporiadať, a či odôvodnenie znaleckého posudku zodpovedá pravidlám logického myslenia; súd však nemôže skúmať vecnú správnosť odborných záverov znaleckého posudku, pretože k tomu sudcovia nemajú odborné znalosti alebo ich nemajú v takej miere, aby mohli toto preskúmanie zodpovedne urobiť (k tomu porov. napr. uznesenie pléna bývalého Najvyššieho súdu ČSR z 23. 12. 1980, Pls. 3/80, uverejnené pod č. 1 v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk, roč. 1981).

15.2. O správnosti a logickosti záveru znaleckého posudku odvolací súd nepochyboval, a v spojení s rozsudkom prvoinštančného súdu, s ktorého závermi sa stotožnil, sa s námietkami žalovaných 1/ a 2/ vo vzťahu k znaleckému posudku (ako i vo vzťahu k ostatným relevantným dôkazom) vysporiadal (body 28. až 30. odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie, v spojení s bodmi 26. až 30. odôvodnenia dovolaním napadnutého rozsudku). Pokiaľ dovolatelia poukazovali na to, že súd prvej inštancie nevykonal dôkazy žalovaných týkajúce sa správania poručiťky v domove dôchodcov, kde bola umiestnená v roku 2012 a v nasledujúcom období ako i výsluch osobného psychiatra poručiťky (bod 15. odôvodnenia prvoinštančného súdu, bod 3.1 tohto rozhodnutia), je potrebné uviesť, že je iba vecou súdu, aby posúdil, či je pre rozhodnutie potrebné vykonanie toho alebo onoho dôkazu. Odvolací súd v bode 16. odôvodnenia svojho rozsudku uviedol, že „Súd prvej inštancie nepochybil, pokiaľ nevykonal všetky žalovanými navrhnuté dôkazy, nakoľko vyhodnotenie potenciálnej relevancie navrhovaných dôkazov, ako aj prípustnosti ich vykonania, je úlohou a doménou súdu. Žalovanými navrhnuté ďalšie dôkazy neboli ani podľa názoru odvolacieho súdu spôsobilé priniesť ďalšie relevantné skutkové zistenia a súdom prvej inštancie zistený skutkový stav považoval odvolací súd za dostatočný, a to i s prihliadnutím na závery uvedené nižšie.“.

15.3. Vychádzajúc z vyššie uvedeného preto ani namietanie nesprávneho vyhodnotenia znaleckého posudku ako i ostatných v konaní vykonaných dôkazov nemohlo pred dovolacím súdom obstáť.

16. Dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd. Dovolací súd nedisponuje oprávnením dokazovať hmotnoprávne skutky, na to slúži nachádzacie (základné) konanie a konanie na odvolacom súde. Predmetom dokazovania pred dovolacím súdom sú napr. včasnosť a prípustnosť dovolania; skutkový stav a výsledky dokazovania spred nižších súdov sa nemôžu pred dovolacím súdom meniť (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol.

Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, pri § 442). Dovolací súd bol preto viazaný zisteniami súdov nižších inštancií ohľadom rozhodných skutočností týkajúcich sa stavu prevádzaného bytu.

17. Na hodnotenie skutkových okolností a zisťovanie skutkového stavu sú teda povolané súdy prvej a druhej inštancie ako skutkové súdy, a nie dovolací súd, ktorý je v zmysle § 442 CSP viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd, a jeho prieskum skutkových zistení nespočíva v prehodnocovaní skutkového stavu, ale len v kontrole postupu súdu pri procese jeho zisťovania (porov. I. ÚS 6/2018). V rámci tejto kontroly dovolací súd síce má možnosť vyhodnotiť a posúdiť, či konanie nie je postihnuté rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.) a či konajúcimi súdmi prijaté skutkové závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04), čím by mohlo dôjsť k vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP, avšak tieto vady v prejednávanej veci nezistil. Odvolací súd sa v odôvodnení svojho rozhodnutia vysporiadal s odvolacími námietkami týkajúcimi sa namietaných nesprávnych skutkových zistení, pokiaľ žalobcovia navrhovali dokazovanie doplnením znaleckého posudku za účelom určenia primeranosti zľavy z kúpnej ceny, takéto dokazovanie pri závere súdu, že namietané vady bytu žalobcovia nepreukázali (t. j. nepreukázali základ uplatneného nároku zo zodpovednosti za vady predanej veci), sa stalo bezpredmetným.

18. Pokiaľ žalovaní 1/ a 2/ v súvislosti s podaným dovolaním podľa § 420 písm. f/ CSP namietali (tiež) právne posúdenie veci, najvyšší súd už podľa predchádzajúcej úpravy dospel k záveru, že realizácia procesných oprávnení sa účastníkovi neznemožňuje právnym posúdením (viď R 54/2012). Na tom zotrúva aj súčasná rozhodovacia prax dovolacieho súdu (R 24/2017, 1Cdo/202/2017, 2Cdo/101/2017, 3Cdo/94/2017, 4Cdo/47/2017, 5Cdo/145/2016, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/76/2018).

19. So zreteľom na vyššie uvedené dovolací súd dospel k záveru, že konanie odvolacieho súdu nedisponuje zmätočnosťou vadou v zmysle § 420 písm. f/ CSP, a teda prípustnosť dovolania žalovaných 1/ a 2/ z tohto ustanovenia nemožno vyvodiť.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 CSP

20. Dovolatelia síce formálne vyvodzovali prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP, avšak s prihliadnutím na ustanovenie § 124 ods. 1 CSP najvyšší súd ustálil, že jadrom dovolacej argumentácie v skutočnosti bolo nesprávne právne posúdenie veci súdmi nižšej inštancie, keď tieto mali rozsudkom žalobe vyhovieť z dôvodu, že jednostranné právne úkony - listina o vydedení a závet boli poručením vykonané v čase jej duševnej poruchy, ktorá ju robila na tieto úkony neschopnou (pozri body 3. až 3.2.).

21. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

22. K posúdeniu dôvodnosti dovolania (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení) môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania. Právna úprava dovolacieho konania obsiahnutá v CSP (podobne ako predchádzajúca právna úprava, pozn.) dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania.

22.1. O tom, či je daná prípustnosť dovolania podľa § 421 CSP, rozhoduje dovolací súd výlučne na základe dôvodov uvedených dovolateľom (porovnaj § 432 CSP). Pokiaľ dovolateľ vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 CSP, má viazanosť dovolacieho súdu dovolacími dôvodmi (§

440 CSP) kľúčový význam v tom zmysle, že posúdenie prípustnosti dovolania v tomto prípade závisí od toho, ako dovolateľ sám vysvetlí (konkretizuje a náležite doloží), že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľom označenej právnej otázky, a že ide o prípad, na ktorý sa vzťahuje toto ustanovenie.

22.2. V prípade dovolacieho dôvodu spočívajúceho v nesprávnom právnom posúdení veci je dovolateľ povinný dovolací dôvod vymedziť nesprávnym právnym posúdením takej právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a zároveň pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu alebo ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (písm. a/ až c/ § 421 ods. 1 CSP). Dovolať je teda povinný v dovolaní jednoznačne uviesť, v čom vidí prípustnosť dovolania, t. j. ktorý z predpokladov uvedených v § 421 ods. 1 CSP zakladá jeho prípustnosť. Ak v dovolaní absentuje uvedené vymedzenie, súd nevyvíja procesnú iniciatívu smerujúcu k doplneniu dovolania.

23. Dovolať súd predovšetkým uvádza, že žalovaní 1/ a 2/ (kvalifikovane zastúpený advokátkou) podali dovolanie (aj) podľa § 421 ods. 1 CSP, v rámci ktorého namietali odvolacím súdom nesprávne posúdenie otázok „či môže všeobecný súd rozhodnúť v rozpore s - jemu - zverenými právomocami, teda či môže všeobecný súd rozhodovať o otázke, ktorá podľa zákona nepatrí do jeho právomoci (vo veci rozhodne nepríslušný orgán).“ a zároveň „či znalecký posudok má väčšiu právnu silu ako iný dôkaz a či nekritické preberanie znaleckého posudku nie je porušením zásady voľného hodnotenia dôkazov.“.

24. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnú (teda v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku). Musí ísť o právnú otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej nevedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom). Rovnako tak sama polemika s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika prístupu odvolacieho súdu k právnemu posudzovaniu veci významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v ustanovení § 421 ods. 1 a § 432 CSP.

25. Dovolať súd si plne uvedomuje, že by bolo v rozpore s princípmi spravodlivého procesu, pokiaľ by sa pri posudzovaní dovolania uplatňoval prílišný formalizmus. V rozpore s týmito princípmi ale nie je prístup majúci na zreteli, že ustanovenia CSP vyžadujú istú mieru formálneho a obsahového vyjadrenia dôvodov, z ktorých procesná strana vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania (pozri body 25 až 25.2.).

26. Za relevantné pre prípustnosť dovolania v zmysle § 421 ods. 1 CSP preto nemožno považovať dovolateľmi nastolené právne otázky (pozri bod 3.2.), u ktorých vo vzťahu k spôsobu ich formulácie podľa dovolacieho súdu platí, že tieto vôbec nemali charakter polemiky so závermi odvolacieho súdu, vedúcimi k potvrdeniu vyhovieť žaloby, ale v skutočnosti boli skôr teoretické, hypotetické, sčasti akademické. Znamená to, že na otázku dovolateľov „či znalecký posudok má väčšiu právnu silu ako iný dôkaz a či nekritické preberanie znaleckého posudku nie je porušením zásady voľného hodnotenia dôkazov.“, nemožno odpovedať inak než len vo všeobecnej rovine, konkrétne, že súd pristupuje k hodnoteniu jednotlivých vykonaných dôkazov z hľadiska ich hodnovernosti a pravdivosti. Súdom nie je obmedzovaný zákonnými predpismi v tom zmysle, ako ten či onen dôkaz hodnotiť - ide o zásadu voľného hodnotenia dôkazov. Hodnotiaca úvaha súdu však nie je ľubovoľná, súd musí vychádzať zo všetkého, čo v konaní vyšlo najavo. Tieto skutočnosti má súd rešpektovať a musí správne určiť ich vzájomný vzťah. Súdom pritom nie je viazaný žiadnym poradím významu a preukaznej sily jednotlivých dôkazov. Obdobne to platí aj pre druhú otázku „či môže všeobecný súd rozhodnúť v rozpore s - jemu - zverenými právomocami, teda či môže všeobecný súd rozhodovať o otázke, ktorá podľa zákona nepatrí do jeho právomoci (vo veci rozhodne nepríslušný orgán).“, ktorá odpoveď z logiky veci vyplýva priamo z jej samotného znenia, t. j. „nie“. Poskytovanie takýchto odpovedí nie je úlohou súdov, takáto akademická povaha otázok bez možnosti ovplyvnenia tou či onou možnou odpoveďou na ne aj výsledku

konania v tejto veci, nemohla byť naplnená tá požiadavka zákona, že tu ide o otázky, od ktorých vyriešenia by rozhodnutie odvolacieho súdu v podstatnom záviselo. Z uvedených dôvodov odpovede na žalovanými nastolené všeobecné a akademické otázky nemožno judikátórne uzavrieť.

27. Pokiaľ dovolatelia danými otázkami vytýkali nižším súdom (i) nepresvedčivosť a s ňou spojenú arbitrárnosť ich rozhodnutí, (ii) nedostatky v procese dokazovania a hodnotenia vykonaných dôkazov ako i (iii) nesprávne právne posúdenie žaloby tým, že návrhu vyhoveľ, najvyšší súd pripomína, že realizácia procesných oprávnení sa účastníkovi neznemožňuje právnym posúdením (viď R 54/2012 a 1Cdo/62/2010, 2Cdo/97/2010, 3Cdo/53/2011, 4Cdo/68/2011, 5Cdo/44/2011, 6Cdo/41/2011, 7Cdo/26/2010 a 8ECdo/170/2014).

27.1. Ak žalovaní cez vymedzené právne otázky tvrdia porušenie uvedených procesných oprávnení, s týmito sa odvolací súd vysporiadal v rámci namietania znátočnosti (pozri body 15. až 16.3.).

28. V kontexte vyššie uvedeného, i keď žalovaní 1/ a 2/ dovolanie formálne odôvodňujú nesprávnosťou právneho posúdenia veci odvolacím súdom, právnou otázkou zásadného významu - ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil svoje rozhodnutie neformulujú.

29. Najvyšší súd z uvedených dôvodov dovolanie žalovaných 1/ a 2/ ako procesne neprípustné odmietol podľa § 447 písm. c/ a f/ CSP.

30. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania o dovolaní najvyšší súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

31. Toto rozhodnutie bolo prijaté senátom najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.